

DE BALANS OPMAKEN

VIER JAAR PROGRAMMA DUURZAME ONTWIKKELING

INHOUDSOPGAVE

- 3 **Voorwoord**
- 4 **Inleiding**
- 6 **1. Het programma van 2010 – 2013**
 - 1.1 Breed draagvlak: samenwerking is essentieel
 - 1.2 Stad aan de slag: van sturen naar faciliteren
 - 1.3 Eigen huis op orde: duurzaamheid is vanzelfsprekender
- 12 **2. Stappen naar de toekomst**
 - 2.1 Resultaten op hoofdlijnen
 - 2.2 Concrete projecten
- 25 **3. Blik op de toekomst**
door de ambassadeurs en Platform Amersfoort Duurzaam
- 31 **4. Conclusies**
- 32 **Colofon**

VOORWOORD

De aandacht voor duurzame ontwikkeling is de afgelopen jaren sterk toegenomen en is niet meer weg te denken op welke toekomstagenda dan ook.

In 2010 zijn we gestart met het programma Duurzame Ontwikkeling: inwoners, ondernemers, het college en de duurzaamheidambassadeurs zijn samen aan de slag gegaan voor een toekomstbestendig Amersfoort. Nu vier jaar later is het goed om de balans op te maken. Waar zijn we gestart? Hoever zijn we gekomen? Welke uitdagingen en kansen liggen nu voor ons?

In de afgelopen vier jaar is veel gebeurd. Het programma heeft duurzaamheid stevig op de agenda gezet. Er is veel bereikt, prille ideeën zijn uitgegroeid tot krachtige initiatieven met mooie resultaten. Er is veel geleerd, lessen die meegenomen kunnen worden in een vervolg. Er liggen mooie kansen voor de toekomst, kansen waarvoor ook de komende vier jaar concrete resultaten te boeken zijn. We realiseren ons steeds meer dat we zuinig moeten zijn met de aarde. Duurzame energieopwekking, energieneutraal wonen, rijden in een hybride auto of duurzaam ondernemen, het is steeds meer vanzelfsprekend. Dat geldt voor onze inwoners of ondernemers in Amersfoort, maar ook voor ons gemeentelijk beleid. We maken als overheid keuzes waarbij duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt is.

Ik ben trots op de resultaten, op de stappen die zijn gezet. Amersfoort is op de goede weg. Maar er is nog veel werk te doen. En die duurzame toekomst is alleen te maken samen met de stad.

Cees van Eijk
Wethouder Duurzaamheid en Milieu

INLEIDING

INLEIDING

Het college heeft in 2010 de ambitie voor een programma Duurzame Ontwikkeling uitgesproken en in het coalitieakkoord opgenomen. Het programma, met als missie 'Samen met partners werken aan een toekomstbestendige balans tussen sociaal-culturele, economische en ecologische aspecten', is vervolgens in 2011 officieel vastgesteld en opgestart. Ambassadeurs uit het Amersfoortse bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, een interne stuurgroep en een multidisciplinair programmateam zijn aan de slag gegaan. Hoofdtak van de tijdelijke en compacte programma-organisatie: het faciliteren van de initiatieven in de stad en het signaleren en agenderen van nieuwe kansen en knelpunten in de uitvoering.

Het programma is opgezet in de vorm van een projectenportfolio. Binnen het programma zijn overkoepelende ambities voor de stad vastgesteld. Deze ambities hebben richting gegeven aan diverse projecten, initiatieven en activiteiten, waarbij elk project op eigen wijze heeft kunnen bijdragen aan de uiteindelijke resultaten.

Het programma heeft grote ambities, zoals een CO₂-neutrale stad, met volop ruimte voor duurzame mobiliteit en duurzame bedrijvigheid. Hiermee is een stip op de horizon gezet, een beeld geschetst van hoe Amersfoort eruit kan zien, op alle dimensies van duurzaamheid. Dat levert een toekomstbeeld van een duurzame samenleving met voldoende en passende banen voor alle Amersfoorters, waar onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar blijven aansluiten, in een stad die voorop loopt in nieuwe economieën als de zorg economie en de duurzaamheidseconomie. Een stad die ook inzet op duurzame bedrijven en ICT-innovaties in de zorg, het onderwijs, bij cultuur en sport. Waar flexibel en levensloopbestendig bouwen de norm is, evenals ruimte voor natuur en biodiversiteit. Een stad, waar het ook binnen 'eigen huis' op orde is, of het nu gaat om duurzame energie, cradle to cradle materialen of maatschappelijk verantwoord ondernemen bij inkoop.

Omdat duurzaamheid voorheen vooral werd benaderd vanuit de milieukant, als CO₂-opgave, heeft het college er bewust voor gekozen een integraal

programma te starten, waarbij sociaal economische ontwikkelingen hand in hand gaan met de fysieke belastbaarheid van het milieu en de ruimte. Duurzaamheid gaat immers niet alleen over milieu en de fysieke leefomgeving, maar ook over arbeidsmarkt, economie, sociale cohesie en onderwijs. Alle aspecten zijn van belang bij het creëren van een duurzame samenleving, nu en in de toekomst. Door het zoeken van de balans tussen de verschillende factoren, ontstaat meerwaarde en krijgt duurzaamheid vorm.

We hebben ervoor gekozen niet alles te doen wat kan, maar te gaan voor wat echt kansrijk is, te kiezen voor wat echt bijdraagt aan de doelstellingen van dit programma, aan de hand van een aantal criteria: het belang voor Amersfoort moet duidelijk zijn, het moet aansluiten bij de kwaliteiten van de stad, de inzet van de gemeente versnelt, versterkt of innoveert ontwikkelingen en processen, het levert een bijdrage aan meerdere p's van people-planet-profit, er is rendement (inspanning vs. opbrengst) en er is voldoende draagvlak en draagkracht bij de partners in de stad.

Versterking, versnelling en (ver)binding in de stad is nodig om ambities op het terrein van werkgelegenheid, sociale duurzaamheid en CO₂-emissiereductie te realiseren. Het programma is de basis geweest om met onze partners uit de stad samen te werken aan de duurzame ontwikkeling van Amersfoort en daarover het gesprek aan te gaan, naast het borgen van duurzaamheid binnen de eigen organisatie.

1

HET PROGRAMMA VAN 2010 - 2013

HET PROGRAMMA VAN 2010 - 2013

1.1 Breed draagvlak: samenwerking is essentieel

Het programma Duurzame Ontwikkeling heeft een breed draagvlak gecreëerd, zowel binnen als buiten de eigen organisatie en laten zien dat samenwerking met en binnen de stad essentieel is bij het werken aan een meer duurzame stad Amersfoort. Duidelijk is ook dat duurzame ontwikkeling vraagt om een actieve overheid, een stadsbestuur dat gaat van sturen en voorschrijven naar anticiperen en faciliteren. Het accent van het programma is daarom steeds meer komen te liggen op het faciliteren van de stad.

De meeste projecten binnen het programma zijn met mooie resultaten afgesloten (zie hoofdstuk 2). Met de kanttekening dat enkele ambities in de loop der tijd naar beneden zijn bijgesteld, omdat gedurende het proces bleek dat deze bij aanvang te hoog en niet realistisch zijn neergezet.

De veranderende rol van de overheid biedt kansen het ingezette traject, waarbij veel lessen zijn geleerd, verder te ontwikkelen. Steeds meer wordt gewerkt vanuit de samenwerking met de stad, waarbij de bewegingsrichting meer organisch is geworden.

1.2 Stad aan de slag: van sturen naar faciliteren

Verschillende bewoners, bedrijven, instellingen en organisaties in Amersfoort zijn al bezig met het bouwen aan een duurzame toekomst. De gemeente wil en kan niet zonder deze initiatieven vanuit de stad. Een stadsbestuur dat faciliteert, gaat uit van wat leeft in de stad en treedt dit open en flexibel tegemoet. Een actieve overheid peilt wat er gebeurt in de stad en hoe dat is aan te zwengelen. Zo kunnen stad en gemeente samen aan blijvende veranderingen werken, in plaats van aan eenmalige projecten. Koplopers in de samenleving zijn daarbij van wezenlijk belang en het identificeren daarvan vraagt om een luisterende, alerte overheid en tegelijkertijd om een overheid met een visie die mensen kan meenemen.

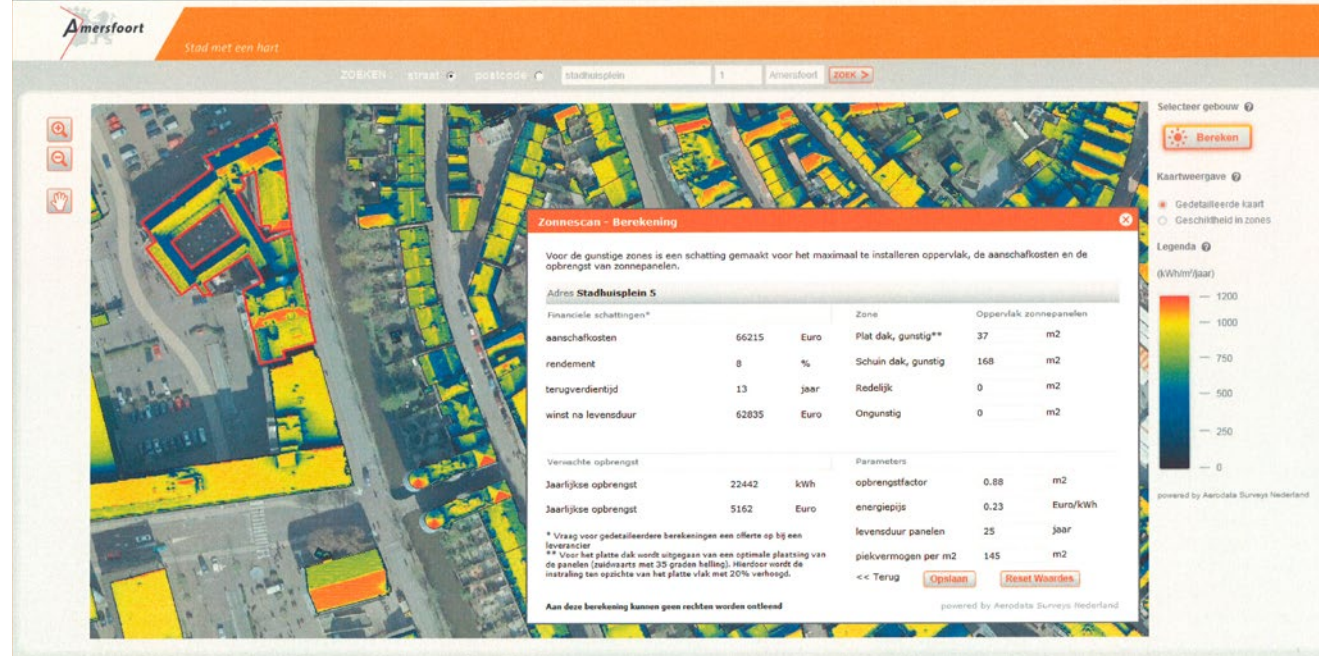
Een vitale, duurzame stad telt veel thema's die op complexe wijze samenhangen. Voor bewoners lopen verschillende aspecten van duurzaamheid vaak natuurlijker in elkaar over dan binnen de gemeentelijke organisatie het geval is. Bijeenkomsten in het kader van bijvoorbeeld de campagne 'Energiebesparing in de wijk' hebben eveneens sociale cohesie teweeg gebracht. Het combineren en koppelen van belangen levert direct meerwaarde op, zonder dat er meer kosten mee zijn gemoeid.

Het gemeentebestuur dient de stad in staat te stellen om stappen te zetten, instrumenteel en in samenwerkingsprojecten, in beleidskaders en door het stellen van richtlijnen. Hieronder drie voorbeelden hoe de gemeente binnen het programma Duurzame Ontwikkeling de stad heeft gefaciliteerd om duurzame ontwikkeling te stimuleren en mogelijk te maken.

Stadslandbouw

Er zijn circa 174 zelfbeheerovereenkomsten afgesloten met bewoners over beheer en onderhoud van openbaar gebied. Een deel van de overeenkomsten betreft

de aanleg van moes- en buurttuinen. Ook inventariseert de gemeente waar de meest kansrijke locaties voor stadslandbouw zijn en voegt deze toe aan overzichtskaat, waarop ook bestaande initiatieven staan.

Groene vergunningen

Vergunningaanvragen die aantoonbaar zorgen voor verduurzamen van een pand krijgen in Amersfoort per direct een versnelde behandeling, om duurzaamheid te stimuleren en belonen. Elke 'groene vergunningaanvraag' is binnen 3 weken afgehandeld. Voorwaarde is dat de Energie Prestatie Norm (EPN) aantoonbaar 25 procent lager is dan de landelijke norm. De EPN geldt zowel voor woningen als voor kantoren, scholen, winkels, ziekenhuizen en andere utiliteitsgebouwen.

De zonnescan

Een digitale kaart die inzichtelijk maakt op welke daken in Amersfoort het rendabel is zonnepanelen

te plaatsen, om het opwekken van duurzame energie door inwoners en bedrijven zo veel mogelijk te bevorderen, met het doel in 2030 een CO₂-neutrale stad te zijn. Deze site wordt goed bezocht, ruim 6000 unieke bezoekers sinds de lancering.

Binnen het programma Duurzame Ontwikkeling zijn onder het motto 'Laat 1000 bloemen bloeien' veel initiatieven tot stand gekomen. Vraag is: blijven we als overheid breed oriënteren of pakken we een aantal specifieke thema's op. Gedurende de looptijd van het programma is al focus aangebracht door zes inhoudelijke en twee ondersteunende hoofdlijnen te benoemen. Het scherper stellen van prioriteiten kan zorgen voor meer slagkracht en het doelmatig inzetten van middelen en menskracht. De grootste prioriteiten voor de komende tijd zijn te benoemen op het vlak van een toekomstbestendige ontwikkeling van de woon- en leefomgeving.

	Hoofdpijnen	Doelstelling
1	Duurzame mobiliteit	Het faciliteren en stimuleren van duurzame mobiliteit in en rondom Amersfoort.
2	Energiebesparing	CO ₂ -neutrale gemeente in 2030. De specifieke focus ligt op energiebesparing in de bestaande bouw.
3	Energieopwekking	Impuls geven aan lokale energieopwekkinginitiatieven in kader CO ₂ -reductie
4	Duurzame inrichting van de leefomgeving	Het creëren van ruimtelijke mogelijkheden voor duurzame ontwikkelingen.
5	Duurzaam bouwen	Stimuleren van CO ₂ -neutraal bouwen om zo bij te dragen aan de doelstelling van 2030.
6	Duurzaam bedrijfsleven	Faciliteren van een duurzaam bedrijfsleven.
7	Duurzame arbeidsmarkt en onderwijs	Hogere arbeidsparticipatie, betere aansluiting vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en blijvende aandacht voor duurzaamheid in het onderwijs.
	Ondersteunende hoofdpijnen	Doelstelling
8	Zichtbaarheid van duurzame initiatieven in de stad	Onderlinge samenhang tussen en zichtbaarheid van initiatieven in de stad verbeteren om bewoners te inspireren.
9	Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering	Het verankeren van duurzame ontwikkeling in de gemeentelijke organisatie.

De afgelopen periode leert dat bestuurlijk commitment en een goede, ondersteunende organisatiestructuur in nauwe samenwerking met de stad, essentieel zijn voor de duurzame ontwikkeling. Inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties willen concrete stappen zetten naar een duurzame toekomst. Kansen die zich voordoen, zijn beter te verzilveren als het stadsbestuur samen met de stad een strategische agenda opstelt. Een agenda met duidelijke ambities en doelen en een groot draagvlak binnen en buiten de organisatie.

1.3 Eigen huis op orde, duurzaamheid is vanzelfsprekender

Met 'eigen huis op orde' is invulling gegeven aan het streven de gemeentelijke organisatie een voorbeeldfunctie te laten vervullen bij het op gang brengen van de transitie naar een duurzame samenleving. Dit werd concreet door bijvoorbeeld 100% duurzaam inkopen en aanbesteden, duurzaam onderhoud van de openbare ruimte en het ontwikkelen en inzetten van de methode Social Return.

Hoewel het niet altijd een makkelijk proces is geweest, is het inmiddels binnen alle gemeentelijke geledingen duidelijk dat het oppakken van duurzaamheid een urgentie is. Niet alleen binnen de beleidsprogramma's Stedelijk Beheer en Milieu wordt gewerkt aan duurzaamheid; steeds meer beleidsprogramma's zijn concreet betrokken geraakt. Duurzaamheid heeft een meer prominente plek gekregen in de organisatie en heeft zich ontwikkeld tot een breder gedragen ambitie. Afdelingen hebben beter zicht gekregen op hoe een bijdrage is te leveren en kijken meer hoe duurzaamheid een plek kan krijgen.

Wij zijn ons als gemeentelijke organisatie gaan realiseren dat duurzame ontwikkeling blijvend aandacht verdient. Zo is nu de afspraak dat alle relevante beleidsstukken, college- en raadsvoorstellen een duurzaamheidparagraaf dienen te bevatten. Deze brengt de sociaal-culturele, ecologische en economische samenhang van de betreffende maatregelen in beeld. Door duurzaamheid beter te verankeren in alle bedrijfsprocessen kan nog meer duurzaamheidswinst geboekt worden. Er is nog een slag te maken. Want het is beter om duurzaamheid nog vaker al vanaf begin van een (beleids)proces mee te nemen. Werken aan een toekomstbestendige stad door oog te hebben voor de balans tussen de verschillende aspecten van duurzaamheid is steeds vanzelfsprekender; het is echter wel iets waaraan gedurende de uitvoering van het programma hard is getrokken.

Het thema Duurzame Ontwikkeling is bij aanvang van het programma breed opgepakt, waardoor het ook breed op de gemeentelijke agenda en die van de stad is gekomen. We hebben aandacht geschonken aan alle aspecten van duurzame ontwikkeling en de beweging naar een duurzame samenleving is daardoor steeds beter zichtbaar. Naast duurzaamheid als vanzelfsprekendheid en de verbreding vanuit milieu naar alle domeinen, rekenen we daarom ook tot succesfactoren het vergroten van het draagvlak en de toegenomen zichtbaarheid van alle duurzaamheidsprojecten die als inspiratie kunnen dienen. Op deze punten zijn belangrijke stappen gezet, al blijft de zichtbaarheid een punt van aandacht.

Tijdens de uitvoering van het programma zijn nieuwe kansen ontstaan en lessen geleerd. Dat past bij de transitie naar een duurzame stad. Het is duidelijk dat het nu tijd is om grotere stappen te zetten, om door te zetten. Door professionalisering, schaalvergroting en slagkracht te maken. Het programmaproces heeft eveneens geleerd dat het noodzakelijk is 'eigenaren' te benoemen. Voor een goede verdere ontwikkeling, voor het bewaken van de continuïteit en agendering, dient een vaste groep mensen verantwoordelijk te zijn voor het thema duurzame ontwikkeling. Het is van belang een gestructureerde en doelmatige aanpak te continueren.

Gedurende de uitvoering van het programma zijn meerdere beleidsplannen geschreven waarin de duurzame ontwikkeling van de stad beleidsmatig

beter is verankerd. Het is nu zaak deze plannen te realiseren: van bedenken naar doen. Voorbeelden van beleidsnota's waarin duurzaamheid een prominente plek heeft gekregen zijn het Verkeer- en Vervoersplan en de Structuurvisie 2030. (zie kadertekst)

Duurzame ontwikkeling, het goede voorbeeld geven, blijkt in de praktijk soms lastig.. In het coalitieakkoord van 2013 is afgesproken dat er nog geen grootschalige renovatie van het Stadhuis komt. Wel wordt een besluit genomen voor het realiseren van noodzakelijk onderhoud, bij dit onderhoud worden waar mogelijk duurzaamheidsmaatregelen doorgevoerd. Ook op andere vlakken bleek de tijd niet altijd rijp voor de grote ambities die zijn gesteld in 2010. Voor de ontwikkelingen rond het Hogekwartier zijn de kansen om de nieuwbouw van woningen te koppelen aan de

nieuwbouw van het sportcomplex uitgebreid onderzocht. Helaas bleken de risico's uiteindelijk niet draagbaar. Het proces rond de energieopwekking voor het Hogekwartier heeft duidelijk gemaakt dat kansen voor duurzaamheid in een vroeg stadium van het proces in beeld moeten zijn gebracht om resultaten te kunnen boeken. Het sportcomplex zelf levert straks wel hogere duurzaamheidsprestaties op: het stellen van hoge eisen aan de GPR-scores van het gebouw zorgt voor het realiseren van een CO₂-reductie van meer dan 40 procent.

Kortom, duurzaamheid is in vier jaar tijd steeds vanzelfsprekender geworden. Duurzame ontwikkeling is echter geen doel dat op een bepaald, vaststaand moment is bereikt. Het gaat om voortdurende afwegingen om de balans in ontwikkelingen te vinden.

Duurzaamheid in de Structuurvisie 2030: we gaan voor een duurzame en klimaatbestendige stad.

"Duurzaamheid is integraal verwerkt in de ruimtelijke thema's leefklimaat, bereikbaarheid en niet als apart thema uitgewerkt. Daarmee kiest de stad voor een duurzame en meer geleidelijke ontwikkeling van een aantrekkelijke en gevarieerde leefomgeving. De gemeente zoekt duurzaamheid in de samenhang op sociaal-cultureel, economisch en ecologisch vlak en op verschillende schaalniveaus. Bij de inrichting van de stad moeten we rekening houden met klimaatveranderingen. We benutten daarvoor onder andere groene inrichting van de stad en voegen waar mogelijk nieuw groen toe. We geven duurzaamheid een nieuw perspectief door de principes van Cradle to Cradle (C2C) te gebruiken, waarin alle afvalproducten volwaardige grondstoffen zijn voor nieuwe producten en denken na over ruimtelijke ingrepen om de inzameling en distributie van afval als grondstof te faciliteren."

Bron: Structuurvisie 2030

Duurzaamheid in het Verkeer- en Vervoersplan: bewuste keuzes en ruimte voor de fiets.

"Amersfoort wil dat bewoners en bezoekers meer gebruik maken van duurzame vormen van mobiliteit om zo de uitstoot van CO₂ verminderen. Dit gebeurt niet door mensen te dwingen voor andere vormen van mobiliteit te kiezen, maar door hen bewuster te maken van de verschillende vervoersmogelijkheden. Door de kwaliteit van duurzame vervoermiddelen te verbeteren en deze te stimuleren, moet het aantrekkelijker worden hiervoor te kiezen. Om een goede keuze te kunnen maken, is het belangrijk de burgers te informeren over alternatieven. Deze informatie moet uiterlijk 2017 voor alle Amersfoorters beschikbaar zijn."

Bron: publieksvriendelijke samenvatting VVP

2

STAPPEN NAAR
DE TOEKOMST

STAPPEN NAAR DE TOEKOMST

2.1 Resultaten op hoofdlijnen

Binnen het programma Duurzame Ontwikkeling zijn verschillende hoofdlijnen geformuleerd. Hieronder een beschrijving van de hoofdlijnen, de doelstellingen en de bereikte resultaten. Voor een volledig overzicht [klik hier](#).

Duurzame mobiliteit

Doel: faciliteren en stimuleren van duurzame mobiliteit in en rond Amersfoort.

Verkeer en vervoer heeft een grote impact op de CO₂-uitstoot. Duurzame mobiliteit is kaderstellend meegenomen in het nieuwe Verkeers- en Vervoerplan, waarmee de basis voor de ontwikkeling van duurzame mobiliteit is gelegd. De gemeente wil mensen bewust maken van hun mobiliteitskeuze en het gebruik van fiets en openbaar vervoer stimuleren. Bijvoorbeeld door de aanleg van comfortabele en directe fietsroutes, door de routes tussen de stations en de wijken te verbeteren, betere haltes en overstapmogelijkheden voor het openbaar vervoer te realiseren en het plaatsen van 24 oplaadpunten voor elektrisch vervoer.

Energiebesparing

Doel: CO₂-neutrale stad in 2030 met specifieke focus op energiebesparing in bestaande bouw.

Het energiegebruik van de stad moet drastisch omlaag. De overheid kan hierin stimuleren, activeren en partijen met elkaar verbinden. De afgelopen jaar zijn circa 3000 woningen energetisch gerenoveerd

met 2 labelsprongen en/of naar label B, samen met en door partners in de stad, zoals de woningcorporaties en 033energie. Hiervoor zijn projecten opgezet om huiseigenaren en woningcorporaties te helpen bij het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Vanuit de overheid is 1,7 miljoen geïnvesteerd in deze projecten; 250.000 euro vanuit de gemeente en 1,45 miljoen aan rijkssubsidies. Deze projecten hebben geleid tot een investering van globaal 15 miljoen door de woningcorporaties en particuliere woningbezitters (3000 woningen met een minimale investering van 5.000 euro per woning).

Om een daadwerkelijk stap naar een CO₂-neutrale stad te maken, is opschalen van de ambitie van label B naar energieneutraal nodig. De woningcorporaties, 033energie en schoolbesturen hebben om dit te verkennen een intentieovereenkomst getekend. Amersfoort behoort inmiddels tot de koplopers op het gebied van verduurzamen van woningen.

Lokale energieopwekking

Doel: impuls geven aan lokale duurzame energieopwekking in kader CO₂-reductie.

Er zijn studies uitgevoerd en instrumenten ontwikkeld om de kansen voor lokale duurzame energieopwekking in beeld te brengen en te bevorderen, met inzet op alle potentiële bronnen van duurzame energie, zoals zonne- en windenergie, biomassa, bodemenergie. Door de ruimtelijke verkenning wind-

energie en het collegebesluit hierover, is duidelijkheid gekomen over de locaties waar windturbines mogelijk zijn. Met de zonnescan is een grote impuls gegeven aan het plaatsen van zonnepanelen. Voor de toekomst is opschalen van initiatieven (zoals grootschalige zonnecentrales) belangrijk, evenals het omzetten van incidentele toepassingen (zoals warmtepompen) naar gangbare toepassingen.

Duurzaam bedrijfsleven

Doel: faciliteren duurzaamheid binnen bedrijfsleven.

De gemeente richt zich met name op faciliteren van initiatieven die het bedrijfsleven zelf oppakt op het gebied van CO₂-reductie, energiebesparing en duurzaam bouwen. Een steeds groter aantal bedrijven is inmiddels bezig met verduurzaming. Ondanks de crisis weet een flink aantal Amersfoortse bedrijven nieuwe duurzame business te creëren. De gemeente draagt onder meer bij aan deze ontwikkeling door gemeentelijke dienstverlening aan bedrijfsleven te versterken. Duurzaamheid is een terugkerend thema bij netwerkbijeenkomsten en seminars geworden.

Duurzame arbeidsmarkt en onderwijs

Doel: hogere arbeidsparticipatie, betere aansluiting vraag en aanbod op arbeidsmarkt en blijvende aandacht voor duurzaamheid in het onderwijs.

Duurzaam onderwijs, waardoor we als samenleving leren denken in duurzame oplossingen, blijft aandacht vragen. De jongste doelgroepen (4 tot 12 jaar) worden al jaren goed bereikt door het CNME Landgoed Schothorst. De plaats van duurzaam onderwijs in de lesprogramma's voor voortgezet onderwijs is nog niet altijd vanzelfsprekend, maar de aandacht voor duurzaamheid neemt ook hier toe.

Met de nieuwe onderwijsvisie is de basis gelegd voor een nieuw huisvestingsplan, waarin gemeente en betrokkenen kijken naar mogelijkheden om schoolgebouwen duurzaam te renoveren en zoeken naar oplossingen om de huidige barrières naar grootschalige (energetische) renovatie te doorbreken.

Als overheid streven wij naar een maatschappij waarin voldoende en passende banen zijn voor alle Amersfoorters. Er is in de regio een toename van de bruto arbeidsparticipatie van 73,4 procent naar 74,5 procent gerealiseerd. Dat is 2 procentpunt meer dan het landelijk gemiddelde. Ook zijn binnen deze hoofdlijn het actieplan Jeugdwerkloosheid, het Werkgeversservicepunt en samenwerking binnen de Economische Agenda tot stand gekomen.

Duurzame inrichting leefomgeving

Doel: creëren van ruimtelijke mogelijkheden voor duurzame ontwikkelingen

De gebouwde omgeving, de openbare ruimte en het groen willen wij als gemeente duurzaam behouden en beheren, in samenwerking met partners in de stad. Amersfoort scoort inmiddels zilver op de Barometer Duurzaam terreinbeheer – het streven is goud – en het aanpassen van beheerregimes heeft

gezorgd voor een grotere biodiversiteit. Vergroening van de stad is mogelijk door aanplant van heesters en bomen of door de aanleg van parken en het tijdelijk inzetten van bouwlocaties (Vathorst) als productiegebieden voor voedsel.

De gemeente betreft steeds vaker bewoners bij de inrichting van groengebieden en het maken van beheerplannen. Betrokkenheid van inwoners bij aanleg en beheer van zogenoemde pluktuinen vergroot de kennis van Amersfoorters over duurzaam produceren van voedsel.

Een waterbestendige en hitteregulerende kwaliteit openbare ruimte, en flexibel en levensloopbestendig bouwen zijn ook belangrijke thema's binnen deze hoofdlijn. Het is zaak nu al in beeld te brengen in hoeverre Amersfoort klimaatbestendig is en welke ingrepen noodzakelijk zijn om bijvoorbeeld wateroverlast en hitte-eilanden in de toekomst te voorkomen.

Duurzaam bouwen

Doel: stimuleren van CO₂-neutraal bouwen om zo bij te dragen aan de doelstelling van 2030.

Duurzaam bouwen is meer dan alleen energiebesparing. Het gaat om bouwen en ontwikkelen met respect voor mens en milieu, door gebruik van duurzame

materialen, hergebruik en recycling, verantwoord watergebruik, groene leefomgeving etcetera. Om te voldoen aan de ambitie van een CO₂-neutrale stad in 2030 moet elk nieuw gebouw nu energieneutraal worden neergezet. Waar de gemeente zelf opdrachtgever is, stellen we hoge eisen aan de energiestaat van de gebouwen. Andere bouwende partijen in de stad proberen we als overheid zoveel mogelijk te verleiden tot energieneutraal bouwen, bijvoorbeeld met de groene vergunningen. Dat is een mooie stap, maar het is zaak te kijken welke instrumenten nog meer zijn in te zetten.

Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering

Doel: Het verankeren van duurzame ontwikkeling in de gemeentelijke organisatie

Een randvoorwaarde voor goede samenwerking met partijen in de stad is zelf het goede voorbeeld geven. De basis van duurzaam inkopen is nu verankerd in gemeentelijke aanbestedingsprocessen, hoewel de komende jaren blijvende aandacht nodig is om het bij de opdracht passende 'stapje extra' in een aanbesteding te vragen. In analogie met het bedrijfsleven laat de gemeente in kaart brengen hoe het staat met de MVO-prestaties binnen de eigen organisatie, van duurzame mobiliteit van medewerkers tot goed en gezond werkgeverschap. De grootste opgave ligt in het blijvend verankeren binnen de bedrijfsprocessen, waardoor het nog meer een automatisme wordt.

Zichtbaarheid en verbinden initiatieven in de stad

Doel: Verbeteren van onderlinge samenhang tussen en zichtbaarheid van initiatieven in de stad, om bewoners te inspireren.

Het programma Duurzame Ontwikkeling versterkt en versnelt de beweging in de stad op duurzaamheidthema's. Zo werkt de gemeente op de korte termijn aan doelen die bijdragen aan het lange termijn perspectief van een duurzame stad. Betere zichtbaarheid en

herkenbaarheid inspireert inwoners, ondernemers en instellingen om eigen projecten te ontwikkelen of om aan te haken. Succes is immers aantrekkelijk! Zo staat het thema duurzaamheid steeds vaker op de agenda tijdens bijeenkomsten van organisaties, bedrijven en bewonersnetwerken. Zonnepanelen zijn niet meer weg te denken in de openbare ruimte en in woonwijken als het Soesterkwartier.

2.2 Concrete projecten

Actieve verbinding tussen partijen

Interview met Lia Bouma en Ineke Winkel, Platform Amersfoort Duurzaam

De initiatiefnemers van het Platform Amersfoort Duurzaam, Lia Bouma en Ineke Winkel, maken de verbinding tussen maatschappelijke organisaties die 'iets' doen op het gebied van duurzaamheid.

Het platform vormt een podium voor, en een netwerk van betrokken organisaties, ondernemingen en particulieren. 'Het kan van alles zijn,' aldus Ineke, 'we worden door verschillende organisaties benaderd. Kerken, maar ook individuele burgers, of de Fietzersbond.'

Het platform startte begin 2012 met 17 partijen en is inmiddels uitgegroeid tot een netwerk van maar liefst 40 organisaties. 'Iedereen die duurzaamheid op de agenda heeft staan, kan bij ons kijken waar hij aansluiting kan vinden om zijn idee te realiseren,' vertelt Lia.

Omdat het platform uitsluitend uit vrijwilligers bestaat is het proces anders dan bij professionele organisaties. De aangesloten organisaties bestaan zelf vaak ook weer uit vrijwilligers en het gaat niet altijd zo snel als

Lia en Ineke zou willen. Ineke: 'Maar we zien de enorme kracht en motivatie van Amersfoorters om zich met duurzaamheid bezig te houden.' Platform Amersfoort Duurzaam richt zich op gezamenlijke belangen van openbaar bestuur, burgers en ondernemingen en boekt mooie resultaten. Door concrete evenementen te organiseren als de grote plasticopruimactie in oktober van 2013. Lia: 'Naast dit soort acties is ons doel vooral om de samenwerking te verbeteren. Als wij zien dat organisaties uit ons netwerk zelf het initiatief nemen om met elkaar samen te werken, dan slagen we in onze missie. Eigenlijk zouden we over een aantal jaar onszelf overbodig moeten maken, dan gaat die samenwerking als vanzelf.'

A portrait of Gerard Veenman, a middle-aged man with short, light brown hair, wearing a dark blue sweater over a collared shirt. He is looking slightly to the left of the camera with a serious expression. The background is a blurred outdoor scene with a blue sky and a white building.

Werken in de wind

Interview Gerard Veenman, directeur Huurdeman

Bouwbedrijf Huurdeman heeft pal voor de deur een windmolen staan. Die windmolen levert energie voor hun pand. 'Ons kantoorpand is een proeftuin,' aldus Gerard Veenman, algemeen directeur van het bouwbedrijf. De gemeente Amersfoort vroeg een aantal bedrijven of zij interesse had om mee te doen in een project om gebouwgebonden windmolens te plaatsen. Huurdeman had die interesse zeker!

Het kantoorpand van Huurdeman staat in een zone waar er vrij geëxperimenteerd kan worden met duurzame energie. 'Achteraf gezien hadden we beter voor zonnepanelen kunnen kiezen,' vertelt Gerard. De windmolen levert helaas niet zoveel energie op als gehoopt vanwege het zogeheten slechte windgebied.. Gerard: 'De ervaring die we hier opdoen, passen we toe in onze nieuwbouw van duurzame gebouwen.' Hij realiseert zich dat een enkele windmolen voor de deur een druppel op een gloeiende plaat is. Dat maakt niet uit, want ervaring is belangrijk en kennis moet je nu eenmaal ontwikkelen.

'Samenwerken aan de leefomgeving van morgen. Dat doen we niet alleen.' Huurdeman heeft een motto hoog te houden. Het bouwbedrijf zou graag zien dat de gemeente Amersfoort meer ruimte biedt aan kleine ontwikkelaars zodat zij hun kennis en ervaring

rondom duurzaam bouwen ook kunnen toepassen op kleinschalige woningbouw. Onverminderd werkt Huurdeman verder aan de toepassing van duurzaam bouwen en renoveren. Ze voldoen aan de strengste certificering waarbij 95% van de sloop een nieuwe bestemming vindt. 'Pittig,' vindt Gerard, 'maar ook logisch. We willen de wereld beter achterlaten dan waarin we hem getroffen hebben.'

We gaan voor goud

Interview Ton de Jong en Arthur Wopereis, afdeling Stedelijk Beheer, Gemeente Amersfoort

Ton de Jong en Arthur Wopereis houden zich bezig met duurzame aanbesteding bij het integraal onderhoud van de openbare ruimte en met duurzaam beheer van de openbare ruimte. De Jong: “Op de Barometer Duurzaam terreinbeheer scoren we nu zilver. We streven naar goud, bijvoorbeeld door nog meer samenwerking met het Waterschap.”

Wopereis: “Bij aanbestedingen krijgen aannemers bijvoorbeeld fictieve kortingen naar gelang het percentage inzet van mensen via de methode Social Return. Bij gunning kijken we na aftrek van deze korting naar de laagste prijs, dus hoe duurzamer de aannemer, hoe gunstiger dat is. Ook moet de aannemer rekening houden met de aanwezigheid van beschermde flora en fauna.”

En een voorbeeld van duurzaam beheer van de openbare ruimte? “We creëren onder meer kruidenrijke bermen, door het gras minder vaak te maaien en gazon om te vormen naar ruw gras. Ecologisch is dat meer verantwoord. Andere plantjes krijgen meer kans.” De toekomst? “Onkruidbestrijding gebeurt nu nog veel met staalborstels en branders, we willen op termijn overgaan op het gebruik van lucht en heet water. Ook is het de bedoeling dat we vrijkomend

snoeimateriaal in een eigen, regionale vergistingsinstallatie gaan verwerken. Bij de bron dus, nu moet dat nog naar een installatie in Zwolle. En we zullen zo veel mogelijk bewonersinitiatieven ondersteunen. Denk aan pluktuinen, openbare nutstuintjes. Ook stadslandbouw gaat steeds meer spelen. Functioneel groen in plaats van kijkgroen.”

Ambassadeur van duurzame energie!

Interview Yvonne Feuerhahn, consortiumpartner 033energie, energieambassade

Amersfoort maakt zich hard om energie in de stad te besparen. Natuurlijk, uit duurzaamheidsoverwegingen, maar ook om woonlasten van inwoners zo laag mogelijk te houden. Eén van de ambassadeurs van 033energie is Yvonne Feuerhahn. Zij startte in haar eigen buurt, het Soesterkwartier, met de besparing van energie door haar huis gronding te isoleren. Ze maakte vele buurtbewoners enthousiast mee te doen.

Yvonne: 'De reacties liepen uiteen; mensen die geen idee hadden van de mogelijkheden, tot mensen die direct te porren waren.' Twee jaar verder is Yvonne gepokt en gemazeld in de mogelijkheden van energiebesparing. Ze adviseert en traint mensen uit andere wijken als ambassadeur in hun eigen buurt op te treden.

Isoleren is een 'onzichtbare' investering die natuurlijk wel is terug te zien op de maandelijkse energierekening, daar zit de winst! In het Soesterkwartier doen inmiddels bijna 30 straten mee aan het project, dat is een succes. Het staat of valt niet alleen met de bewoners, ook de bouwpartijen moeten 'om'. Yvonne: 'De bouwwereld is nog van de noodzaak doordrongen

dat energieneutraal bouwen steeds meer in zwang komt. Dat vraagt van hen ook een investering in ontwikkeling en kennis.'

Het project wil, samen met de gemeente Amersfoort, toe naar energiezuinig en zelfs energieneutraal wonen in Amersfoort. De buurtbewoners vormen de belangrijke dragers van het succes. Yvonne: 'Een neveneffect van dit project is dat burens elkaar beter zijn gaan leren kennen en samen naar oplossingen zoeken om duurzaam in hun wijk te leven. Het is pionieren, maar dat vind ik nou juist zo leuk!'

Hoge ambitie voor duurzaam inkopen

Interview Thea Smid, afdeling Financiën, Gemeente Amersfoort

Projectleider Thea Smid is verantwoordelijk voor het duurzaam inkoopbeleid van de gemeente Amersfoort. “Doelstelling was het realiseren van 100 procent duurzaam inkopen in 2011, vier jaar eerder dan de meeste gemeenten. Dat streven is grotendeels bereikt (93 procent); we willen nu een schepje extra doen bovenop de landelijke duurzaamheidseisen.”

De gemeenteraad heeft voorgesteld de ambitie hoger te leggen en een extra stap te zetten. “In het nieuwe inkoopbeleid zullen we leveranciers bij elke aanbesteding gericht vragen naar de duurzaamheidswinst. Dat kan op sociaal gebied zijn en ook gaan over materieel.”

Ook gaat de gemeente de Green Deal Circulair Inkopen ondertekenen. “De bedoeling is dat we in 2014 twee aanbestedingen doen op basis van circulaire inkoop. Het gaat vaak om andere financieringsmodellen, zoals bijvoorbeeld leasen van bureaustoelen in plaats van aanschaffen. We hebben al twee mogelijke projecten op het oog.”

In het kader van ‘eigen huis op orde’ is de methode Social Return opgezet en ingevoerd, samen met het Werkgeversservicepunt, waarin de gemeente samenwerkt met het UWV. “De afspraak is dat opdrachtnemers 5 procent van het aanbestedingsbedrag besteden aan het bieden van kansen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, zoals inwoners in de WW, WWB of WiA. Amersfoort heeft hierbij een landelijke voorbeeldfunctie. In plaats van domweg kandidaten aanleveren, zoals vaak gebeurt, overleggen wij vooraf met de opdrachtgever, zodat de behoefte centraal staat. Dat slaat aan: opdrachtnemers komen regelmatig terug om te vragen of we meer mensen hebben.”

Sociaal rendement is onze winst

Interview Camiel Versluis, oprichter Zon@School

Op het dak van basisschool de Kubus in het Soesterkwartier ligt een flink aantal zonnepanelen; zonder subsidie! Ze voorzien de school van energie. Bij de ingang kunnen de kinderen op een vrolijk display zien wat de zon op dat moment aan energie oplevert.

‘Een deel van de opbrengst komt ten goede aan een partnerschool in Cambodja,’ Camiel Versluis, één van de oprichters van Zon@school, legt het project uit. Zon@school biedt scholen de mogelijkheid om zelf zonne-energie op te wekken en kinderen groot te brengen met die vanzelfsprekendheid. Coöperatielid Picosol gebruikt haar deel van de jaarlijkse opbrengst voor het onderhoud van computerlessen op zonne-energie op een Cambodjaanse school. In het dorp waar de school staat is geen elektriciteit, terwijl computervaardigheden van cruciaal belang zijn om kans te maken op een baan. Via de zonnepanelen krijgen de computers op het schooltje stroom. Ondertussen onderhouden de Nederlandse en Cambodjaanse kinderen, via chat, contact met elkaar over alledaagse

dingen. Heel simpel, maar heel leerzaam. Camiel: ‘Ons doel is dat kinderen het vanzelfsprekend vinden dat zijzelf energie opwekken.’

Het project op de Kubus is het eerste project dat Zon@school vorig jaar realiseerde. Dankzij crowdfunding werd voldoende kapitaal te verzameld om de zonnepanelen aan te schaffen. Elke school kan bij Zon@school terecht als ze ermee aan de slag willen. De ondersteuning vanuit gemeente Amersfoort, als economisch eigenaar, is daarvoor noodzakelijk, ook in de toekomst. Camiel: ‘Het gaat erom dat kinderen opgroeien met duurzame energie. Dat sociaal rendement is honderd keer meer waard dan geld.’

Klaar voor omarming

Interview Hans Kursten, bewonerscollectief Amersvolt

Amersvolt is een bewonerscollectief dat onderzoekt, test en vraagt om innovatie. Wie duurzaam wil leven en wonen, moet daar wat voor doen. En waarom zou je bewoners niet zelf het initiatief laten nemen? Want bewoners, of burgers, willen dat best. Ideeën en nieuwsgierigheid genoeg.

Amersvolt is zeer concreet ingesteld. Deelnemers testen van alles uit en onderzoeken hoe zij zo duurzaam mogelijk kunnen leven. 'Het gaat niet uitsluitend om geldbesparing, hoewel bij ons Nederlanders enthousiasme vaak begint met een financiële prikkel.' Aan het woord is Hans Kursten, lid van de klankbordgroep. De deelnemers aan Amersvolt houden bijvoorbeeld precies in de gaten waar hun energie naar toe gaat. 'Via een app of handige apparaatjes inzicht krijgen in je sluipverbruik, levert al zoveel op,' Hans geeft voorbeelden van wat het op jaarbasis oplevert als je t.v., computer, radio, router of wasmachine van standby afhaalt. Het opdoen van ervaringen staat centraal. Binnen het project ligt ook besloten dat techniekontwikkelaars innovatievragen krijgen aan de hand van die ervaringen.

De kracht van Amersvolt is dat het bottom-up werkt. Bewoners ontwikkelen zelf informatie delen dat met anderen. Het idee van ambassadeurschap ligt ook in dit project sterk verankerd. 'Het gaat ook hier om de vraag hoe je anderen warm krijgt een eigen aandeel te nemen in energiebesparing.'

Maar, eerlijk is eerlijk, ondersteuning is gewenst. Hans is van mening dat de gemeente Amersfoort deze 'omgekeerde wereld' moet omarmen. 'Gun burgers hun initiatief en houdt zo hun enthousiasme vast. Dat is één van de succesfactoren.'

Er is nog een wereld te winnen

Janny de Boer (programmamanager economische agenda en Economic Board Utrecht)

Janny de Boer is vanuit de gemeente Amersfoort gedetacheerd bij de Economic Board Utrecht (EBU). De Boer: "Groene economie is één van de drie speerpunten op de agenda van de EBU. Duurzaamheid is grensoverstijgend; samenwerking werkt versterkend en versnellend. De EBU omarmt daarom onder meer verschillende initiatieven op het gebied van duurzaam bouwen, energie en wonen."

"De EBU is een nieuwe netwerkorganisatie waarbij bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen in de regio Utrecht samenwerken. Onze burgemeester is één van de boardleden. De EBU-agenda telt drie speerpunten: gezond leven, diensteninnovatie en groene economie. Vooral die laatste raakt aan het programma Duurzame Ontwikkeling van de gemeente Amersfoort.

Zo omarmt de EBU bijvoorbeeld het project Smart Grids, gericht op slimme energienetten, met pilots in Amersfoort en Utrecht. De lessen die we uit dergelijke initiatieven leren, zijn ook interessant voor de rest van de regio, voor heel Nederland eigenlijk en misschien nog verder. Op het gebied van duurzaamheid is de EBU ook bezig met circulaire inkoop, waarbij het

gaat om inkopen met hergebruik van alle producten. Amersfoort gaat net als de stad en provincie Utrecht de Green Deal Circulair Inkopen ondertekenen.

Kansen liggen nog op de lijn Energiepositief wonen en werken. De regio is al actief op het gebied van duurzaam bouwen, maar er valt nog een wereld te winnen met energiebesparingen in bestaande bouw. Dat levert bovendien werk op voor installatiebedrijven en daarvan zijn er veel in Amersfoort. Nog mooier is het als deze aanpassingen in een woning gepaard gaan met aanpassingen die nodig zijn om mensen langer thuis te laten wonen, vanwege de vergrijzing. Oplossen van maatschappelijke vraagstukken en economisch rendement gaan dan hand in hand.

Samen is het sleutelwoord

Interview Tom Engbers, bestuurslid 100%Eemstroom

Nadat Eemstroom, een coöperatie met enkele honderden leden, de aanbesteding won om energie te leveren aan de gemeente Amersfoort, ging Eemstroom de samenwerking aan met Eneco. 'Je kunt zo'n aanbesteding winnen, maar onze lokale productie is nog te klein om de vraag aan te kunnen,' vertelt Tom Engbers, bestuurslid van Eemstroom.

Waar het Eemstroom in de kern om gaat is om 'met elkaar en voor elkaar voor 100% duurzaam' te gaan. Tom ziet die drive binnen Eemstroom zelf, maar ook bij allerlei andere initiatieven in Amersfoort. Duurzaamheid staat voor hem gelijk aan het met z'n allen verschillende impulsen geven aan de lokale economie. 'Duurzaamheid wordt vaak in één adem genoemd met energie, maar het is meer dan dat.' Je kunt er bijvoorbeeld mobiliteit, voeding en wonen aan verbinden.

Wie sympathiseert met de doelstellingen van Eemstroom kan lid worden van de coöperatie. Je hoeft

daarmee nog geen stroom af te nemen, maar ondersteunt zo wel het idee dat je voor duurzaamheid gaat. Samen is het sleutelwoord, Tom: 'Je kunt en moet zelfs gebruik maken van elkaars netwerk om de ambitie van 100% duurzaamheid te realiseren.' Volgens Tom heeft Amersfoort genoeg in huis om allerlei verbindingen tot stand te brengen tussen bedrijven en bewoners die duurzaamheid als gezamenlijk belang hebben. De Gemeente Amersfoort moet dat blijvend stimuleren en vereenvoudigen. Tom: 'De ingewikkelde procedures neigen soms naar ontmoediging. Maar ik geloof dat de drive voor 100% duurzaam sterker is. Bij Eemstroom in ieder geval wel.'

3

BLIK OP DE TOEKOMST

DOOR DE AMBASSADEURS EN PLATFORM AMERSFOORT DUURZAAM

BLIK OP DE TOEKOMST

Lia Bouma van Platform Amersfoort Duurzaam:

Samenwerken: dan versterk je elkaar

“Wij zien als grootste opgave voor de stad het zo veel mogelijk terugdringen van de CO2 uitstoot, aan de hand van thema’s als verkeer, openbare ruimte en gebouwen. De gemeente kan daarbij een rol spelen door te stimuleren, regelgeving te verbeteren en vooral ook samenwerking te zoeken.”

“Wat betreft verkeer kan de gemeente auto’s die niet voldoen aan de emissienorm van de Stadsring weren, net als in Utrecht gebeurt. En natuurlijk fietsverkeer stimuleren. In de openbare ruimte kun je denken aan het gebruik van meer LED verlichting in plaats van energievretende en warmte ustralende lampen en bij gebouwen zou de gemeente heel concreet kunnen zorgen voor energieneutrale panden: gebouwen die zo min mogelijk energie nodig hebben en die wat ze gebruiken zelf opwekken, bijvoorbeeld door aarde-warmte en zonnepanelen. De gemeente is hier al mee bezig en doet ook haar best; we zijn niet negatief, maar het kan beter. Vooral op het gebied van maatregelen: regels houden nu soms nog burgerinitiatieven tegen.

Het zoeken van samenwerking is enorm belangrijk en de gemeente moet niet wachten op initiatieven die vanuit de bevolking komen. Dan gooi je het over de schutting. Bewoners doen een deel en de gemeente doet een deel en als je samenwerkt, versterk je elkaar. Goede voorbeelden daarvan zijn Duurzaam Soesterkwartier, 033Energie en 033Groen. De gemeente is soms nodig als verbinder tussen partijen en voor ondersteuning door ruimte beschikbaar te stellen. Ook een klein potje geld kan net de boost geven die nodig is. Zelf willen we graag raadsleden en ambtenaren betrekken bij de bouwplaatsen die we nu gaan opzetten, dat zijn thematische werkgroepen waarmee we verder willen ‘bouwen’ aan Amersfoort Duurzame Stad: een jaar lang onderzoek te doen en tot een advies komen over wat past bij en kan in onze stad.”

Ambassadeur Hans Kattemölle:

Heb lef, sta pilots toe en wees eens niet zo strak met regels

“Als je mij vraagt waar de focus moet liggen, dan vind ik dat we serieus werk moeten maken van de CO₂ ambitie. Zonder visie op uitvoering en haalbaarheid wordt zo’n ambitie nooit gehaald. Een ander belangrijk thema is het creëren van duurzame economie op leegstaande bedrijfsterreinen.”

“Een paar jaar geleden hebben we in de stad afgesproken om in 2030 een CO₂ neutrale gemeente te zijn. Ik hoor niemand zeggen dat het een fout doel is, maar ik zie ook geen concrete vertaling naar wat er moet gebeuren. Graag daag ik lijsttrekkers uit hierover een uitspraak te doen. Willen we dat nog? En wordt beseft wat dat inhoudt? Want als je zoiets roept, moet je ook iets zeggen over de uitvoering. Maak het concreet, met een uitvoeringsplan. Daarin past het heel goed dat Eemstroom van de grond komt.

Om duurzame economie op leegstaande bedrijfsterreinen te realiseren, kun je daar kleine, circulaire activiteiten combineren, ook met wonen. Het Leger des Heils wilde er een herstelwerkplaats voor kapotte meubelen beginnen. Een goed initiatief, ook om

mensen aan werk te helpen. Hoe mooi zou het zijn als daar omheen woningen of opleidingsmogelijkheden zouden komen. Regels verhinderen zoiets nog: dan mag op zo’n terrein geen detailhandel, mag je er niet wonen. Maar dit zijn uitgelezen kansen om die open plekken en trieste landschappen nieuw leven in te blazen. Je hoeft niet uit te breiden met nieuwe terreinen als de economie weer aantrekt. Heb het lef nieuwe economie te creëren op oude terreinen. Sta pilots toe, laat nieuwe dorpskernen ontstaan. Wees nu eens niet zo strak met bestemmingsplannen en regelgeving die niet meer van deze tijd is. Hier is een grote rol voor de gemeente weggelegd. Want initiatieven in de stad zijn er wel, daar barst het van.”

Ambassadeur Marjolein Demmers:

Keihard verder met klimaat

“We moeten echt keihard verder met het klimaat; met de CO₂ reductie en klimaatadaptatie. Het klimaat gaat de komende decennia veranderen. Daar kun je op wachten en dan de boel aanvegen; je kunt je er ook op voorbereiden. Verder moet er dringend een haalbaar plan komen om de leegstand en de kwaliteit van bedrijfsterreinen aan te pakken.”

“Nu al merken we de gevolgen van veranderingen in het klimaat, zoals wateroverlast door meer regenval in korte tijd en hittepieken. Het zijn allemaal negatieve effecten die veel risico's met zich meebrengen. Als er dijken doorbreken en de Rijn overstroomt, loopt het water straks ook tot twee meter hoogte door Amersfoort. Daar moeten we ons op voorbereiden en dat gaat niet vanzelf. Als de gemeente niets onderneemt doet iedereen wel wat, maar is de impact te laag. De gemeente moet het voortouw nemen, met alle partijen erom heen. Dat geldt ook voor de CO₂ reductie. Een CO₂ neutrale stad is heel ambitieus, daarvoor moeten we echt vol aan de bak. Vervoer bijvoorbeeld, hoe gaan we dat doen? Alle bussen moeten straks elektrisch rijden, met duurzaam opgewekte energie. Overal waar je zonne- en windenergie kunt opwekken, moet dat ook gebeuren. En dat alles ook nog betaalbaar. De eerste stapjes zijn gezet, we moeten nu

door in de leercurve en opschalen. Het Rijk heeft hier natuurlijk ook ambities op, we staan niet alleen, maar het gaat niet vanzelf gebeuren.

Verder blijkt uit de Duurzaamheidbenchmark 2013 van Telos dat Amersfoort vooral op economisch gebied achterblijft, ook al nemen we op de totale ranking in de benchmark een tweede plaats in. We benoemen de leegstand en verloedering van bedrijventerreinen al jaren als groot risico en er is echt geen andere partij dan de gemeente die daarin de regie kan nemen. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor de PR van die terreinen. Met duurzaamheid als uithangbord.” Bij dat alles moeten we niet vergeten om ook de andere duurzaamheidsaspecten in het oog te houden, en de sterktes van de stad en haar omgeving te blijven versterken en te *benutten* (sociaal culturele kracht en samenhang, én natuurlijk de mooie ligging).”

Ambassadeur Wim Pot:

‘Niet lullen maar poetsen’

“We moeten de kansen die we hebben daadwerkelijk gaan verzilveren, op het gebied van duurzaamheid en economische ontwikkelingen. Als het bedrijfsleven weet wat Amersfoort heeft te bieden, zijn er heel veel bedrijven die hier graag naar toe komen. Maar we zijn niet zichtbaar. Het aantal bedrijven dat zoekende is, is ongekend hoog. Die moet je een handje helpen.

“Als duurzaamheid en economische ontwikkelingen hand in hand gaan, krijgt de economie een enorme stimulans, met een positief effect op de duurzame ontwikkeling in stad en regio. Om het populair te zeggen: hoe beter de economie draait, hoe meer geld er beschikbaar is voor duurzame ontwikkeling. Een heel duurzame stap is het gericht aanpakken van de veel te grote leegstand van zakelijk onroerend goed. Zonder concessies te doen aan milieu en andere aspecten van duurzaamheid. De mogelijkheden liggen voor het oprapen.

Als we Amersfoort beter promoten als plaats met een uitstekend vestigingsklimaat, zullen we innovatieve en duurzame bedrijven aantrekken. De gemeente moet daar een plan van aanpak voor maken. Neem mensen aan die op zoek gaan naar bedrijven die zich hier zouden willen herhuisvesten. Het is een abc'tje.

Zoals Johan Cruijff kon zeggen: ‘Je ziet het pas als je het door hebt.’ Vergelijk het met een privaat bedrijf dat te weinig werk heeft: dat onderneemt actie, doet acquisitie. We kunnen een voorbeeld nemen aan het Rotterdamse spreekwoord ‘niet lullen maar poetsen’. Er zijn zoveel bureauladen gevuld met rapporten. Laten we het nu gewoon gaan doen.”

Koester initiatiefnemers, hun ideeën en baanbrekende experimenten

“Voedsel, ik kan me geen groter verbindend onderwerp voorstellen. Smaak van de Streekmarkten trekken duizenden bezoekers. Aardappels halen we uit Vathorst, Kees Knoflook is een begrip. In de Proef-Tuin Isselt groeien de eerste appel-en perenbomen. En de nieuwe stadsboeren landen misschien wel in De Nieuwe Stad. Ik voel de Amersfoortse voedsel lente nabij komen.”

“Voedselliefhebbers weten elkaar steeds beter te vinden, er ontvouwt zich in onze stadsregio een *community of practice* waarin initiatiefnemers van korte-ketenprojecten en stadslandbouwactiviteiten intensief met elkaar samenwerken. Wat mij boeit: hoe kunnen we onze leefomgeving transformeren naar productieve en betekenisvolle groene ruimten, zodat voedselproductie in de stad weer mogelijk is. Naast een stevige milieuwinst is een meer regionaal georiënteerde voedsleconomie ook een krachtige stimulans voor zogenaamde ‘green jobs’ (UNEP, 2008). Voedsel en groen hangen nauw samen in een duurzame stad. Bewonersinitiatieven zijn steeds belangrijker bij het beheer van de openbare ruimte. Die beweging is er al en die moet kunnen groeien. Alles begint met een krachtige stellingname van ons stadsbestuur¹; alleen de gemeente kan samenhang ontwikkelen in gescheiden voedsel- en groen gerelateerde

beleidsterreinen, zoals stedelijk beheer, ruimtelijke ontwikkeling, economie, onderwijs, gezondheid en milieu.

Pak die verantwoordelijkheid op, zet in op transformatie naar een uitnodigende en actieve overheid. Waar het om gaat is mensen samenbrengen en stedelijke opgaven verbinden met ontwikkelingen van de wijk². Vergeet niet af en toe koffie of streeksap te schenken en een werkbudget beschikbaar te stellen. En koester vooral die initiatiefnemers, hun ideeën en baanbrekende experimenten!”

1. Maarten Hajer. De energieke samenleving. Planbureau voor de Leefomgeving. 2011

2. VROM-raad. Stad en wijk verweven. Schakelen, verbinden, verankeren in de stad. 2009

4 CONCLUSIES

CONCLUSIES

We zijn op weg. Het programma heeft duurzaamheid de afgelopen vier jaar goed op de agenda gezet. Het is nu zaak door te pakken en met een strategische agenda *bottom based* verder te bouwen aan een duurzame stad Amersfoort.

Blijvende rol overheid

De overheid heeft daarbij ook de komende jaren een duidelijke rol. De gemeente geeft niet langer als enige partij richting en tempo aan bij het proces, maar zorgt ervoor dat de juiste stakeholders bij elkaar komen, stimuleert experimenten die noodzakelijk zijn om te leren en draagt zorg voor schaalvergroting om stappen te zetten. Als gemeente dienen wij de juiste randvoorwaarden voor de verdere ontwikkelingen te creëren. Soms gaat het hierbij alleen om faciliteren door ruimte te maken en randvoorwaarden te scheppen, soms om participatie in een lerend proces van beleidsverandering, innovatie en co-creatie.

Van beleidsnota's naar uitvoering

De grote uitdaging is uitvoering geven aan de duurzame ambities die de afgelopen collegeperiode in beleidsnota's zijn neergelegd, om de komende periode te gaan van denken naar doen, van in de steigers zetten naar de klus klaren. De daadkracht neemt toe door een groot bestuurlijk commitment, zo is gebleken. Als verschillende disciplines nauw zijn betrokken, ontstaan draagvlak en slagkracht.

Toekomstbestendige woon- en leefomgeving

Voorbeelden van onderwerpen die de komende periode om een vervolg vragen en richtingen waar nog kansen liggen:

- duurzame mobiliteit
- lokaal voedsel of stadslandbouw
- klimaatbestendige stad
- energieneutraal renoveren
- circulaire economie
- smart grids: van pilot naar stadsbrede diensteninnovatie
- duurzame ontwikkeling bedrijventerreinen, aanpakken leegstand
- duurzame energie

Programmatische aanpak en zichtbaarheid

Duurzaamheid moet op de agenda blijven; er liggen vele kansen om verder te bouwen op wat is gebeurd. Hiervoor blijven lokale middelen noodzakelijk, wetende dat de grootste subsidiepotten bij het Rijk zijn opgedroogd. Een programmatische en integrale aanpak heeft grote meerwaarde voor de vertaling van wat er in de stad leeft naar een strategische agenda van de stad. Punt van aandacht daarbij is de communicatie en het zichtbaar maken van duurzaamheid om inwoners, bedrijven en instellingen actief te betrekken bij de ontwikkeling van de duurzame stad Amersfoort.

COLOFON

Februari 2014

Fotografie

José Belgers, Ruud van der Graaf, Wil Groenhuijsen,
Gerrit van Keulen, Jaco Klamer, Eef Knoester, Cees
Wouda

Interviews

Ida Bromberg
Esther van Doorne

Gemeente Amersfoort

Stedelijke Ontwikkeling en Beheer
Afdeling Projectontwikkeling

Postadres

Postbus 4000
3800 EA Amersfoort

Bezoekadres

Stadhuisplein 1
3811 LM Amersfoort

T 14033

I www.amersfoort.nl